

Talve viimanegi jääpank oli sulanud või merele triivitud. Tuul oli nõrk ja kagust. Enne alla minekut ütlesid nad üksteisele veel viimased sõnad.

„Hoiame kokku, annad märku niipea, kui midagi on, eks?”

„Muidugi, jah.”

Teine sukelduja liikus lestadega sama kergelt kui tavaliste jalatsitega. Ylva oli temaga esimest korda kohtunud eelmisel õhtul, kui ta tuli bussiga Lundesse ja majutus külalistemajas.

Tänulik, nii lõpmata tänulik selle üle, et sai koos nende meestega välja minna, et see kevad tuleb teistsugune kui eelmine. Jah, ta oli ohtudest teadlik, jah, tal oli sertifikaat, mis lubas sukelduda kuni 18 meetri sügavusele, ja selja taga piisavalt sukeldumistunde.

Ei, ta polnud mõistnud, kui külm võib olla vesi aprilli lõpus hommikul kell viis, aga seda ta ei öelnud.

Ylva pingutas vesti balloonest tulevate voolikutega. Mask pähe ja huulik suhu, survekontroll. Nad sisenesid sõnatusse harmooniasse, mis talle nii väga meeldis. Märk, et kõik on okei, ma olen valmis. Nüüd lähen ma alla ja sina tuled kaasa, me usaldame teineteist, ma olen vajadusel olemas, juhtugu mis iganes.

Veepinna all nähtavus hägustus, ta lasi vestist õhku välja, et allapoole langeda, aeglaselt, mitte liiga kiiresti. Hingas sügavalt ja raskelt. Vesi oli käärimata õlle värvi, osakeste müriaad tuhises talle vooluga vastu. Kalipsost hoolimata oli tal külm.

Asi oli kaugel eksootilistest seiklustest, millega sotsiaalmeedias uhkeldati, kaugel Disney filmi kirevatest kaladest.

Kahe aasta eest, viimasel välisukeldumisel oli ta kogenud, kuidas maailm avardub. Nii palju on veel avastada, tulevikul on mõõtmeid, millega ta polnud arvestanud.

Üks mees, loomulikult oli alguses olnud üks mees. Nad olid paar kuud kohtunud ja unistanud ülejäänud elust, Ylva tahtis töökoorust vähendada ja ehk soetada suvila, midagi lihtsat, samal ajal kui mees, kelle nime oleks ta heameelega unustanud, tahtis sukelduda Tahiti juures korallrahule ja purjetada Suure Vallrahu saarte ümber, ta teadis kohti, kuhu massturism ei ulatunud. Üksi olles guugeldas Ylva sukeldumiskursusi, sest ta kartis, et ei tule sellega toime. Läheb paanikasse, ei suuda hingata. Seda ei tohi Austraalias purjeka peal juhtuda, niisiis käis ta tol talvel neljapäeviti salaja ujulas sukeldumas.

Kaheksa meetrit, üheksa meetrit, ikka veel pole põhi käes. Ylva ei näinud enam, et ta kindad on punased, sellises sügavuses kadusid värvid.

Ta lasi end veel pisut allapoole.

Oli jäänud veel viimane välisukeldumine, kui mees enam ühendust ei võtnud. Kõik oli läinud liiga kiiresti, kirjutas ta, kui lõpuks lugematutele sõnumitele vastas, Ylva on väga tore, aga tal on aega vaja. Polnud vana eluga veel ühele poole saanud.

Suutmatust kedagi enda juures hoida, üksindus, mis Ylva ees välja sirutus. Lisaks oli ta maksnud tuhandeid kroone, mida ei saa iial enam tagasi, õppinud vee all hingama ja lasknud klooril juuksed ära rikkuda.

Vähemalt saab ta sertifikaadi kätte, nii et võib selle Facebooki üles panna: näete, mis ma ära tegin!

Ning siis tuli too viimane välisukeldumine ja ta leidis teise maailma, ja selle mehega pole sel enam midagi pistmist. Hiljem on ta kasutanud iga võimalust sukelduda Stockholmi saarestikus, samuti kuulis ta paljudest uurimata vrakkidest Ångermanlandis.

Ta märkas midagi valgussõõri servas. Vaiad, või mis need olidki, tohutud puutükid olid tema poole harali. Ta kontrollis sügavust, neliteist meetrit, ja mõistis, mis see on.

Uppunud sild.

Nende ees oli murdunud sillavõlv keskkohast üles kerkinud, moodustades terava võlvi, otsekui katedraali sissekäigu.

Sukeldujad nimetasid seda isekeskis Kirikuks.

Ylva pööras ringi, et saada kontakt sukeldumispartneriga, kes oli tema nägemisulatusest väljas, tegeles kaameraga. Ta tegi märgi: ma lähen sinnapoole, sobib? Teine tõstis käe, Ylva mõistis vastust.

Kui ta läbi avause ujus, tekkis lausa pühalik tunne. Vaikus. Teda ümbritsev pilkane pimedus muutis maailma valguskiire suuruseks. Mõtleks, et see on siin kogu aeg olnud, Sandö sild, mis kukkus ehitamise ajal kokku juba ammu, oli unustuse hõlmas juba siis, kui kestis 20. sajand ja algas järgmine. Ylva peaaegu riivas kindaga murdunud puitkonstruktsiooni, liikus natuke maad teisel pool mööda seda. Minevik polnud kadunud, see oli päris.

Kui ta tagasi hakkas ujuma, polnud ta äkitselt enam suunas kindel. Tihke pimedus, lamp, mis valgustas vaid paari meetri kaugusele. Silda polnud järsku enam seal, ta oli läinud liiga kaugemale. Ta tõmbus ühekorraga külmaks ja higiseks, ei saanudki aru, kuidas see võimalik on, siin all olid kõik aistingud teistsugused. Kaks minutit tuli oma paarimeest otsida ja siis pinnale tõusta, reegel oli selline. Ylva ei olnud kindel, kui palju juba aega möödas oli. Ta hakkas kerkima, kui aimas midagi suurt pimedas enda kõrval ja peatus. Esimene reaktsioon oli hirm, aga see oli rumal, siin sügaval polnud midagi karta. Kui ta lambi sinnapoole suunas, suutis ta eristada mingi aluse külge. Ta ujus aeglaselt tagasi allapoole ja lähemale, konnatõugetega, et võimalikult vähe liiva ja muda üles kergitada. Võimatu oli öelda, kui kaua oli vrakk seal lebanud. Läänemere riimvees ei kasvanud laevaoherdid nagu soolasemates meredes, puit jäi peaaegu puutumatuks. Ylva üritas meenutada, mida ta oli siinsetest veealustest objektidest teada saanud. Siinpool Sandö silda olevaid vrakke oli kaardistatud alles eelmisel suvel, mõte pani pea pööritama, mis siis, kui ta vaatab midagi sellist, mida keegi pole varem lähedalt näinud, sada aastat või rohkemgi. Ta vaatas läbi ühe kereaugu sisse, seal oli ümber läinud tool, mingid killud, vist nõud, seinä külge kinnitatud voodi. Aeglaselt liikus ta mööda paadi täävi.

Midagi oli seal põhjas, ta ujus ümber eseme ja tal tekkis õhupuudus, otsekui oleks keegi voolikuotsale korgi ette pannud.

Haaras huulikust, hingas, hingas.

Kolju. Inimese skelett, poolenisti mutta vajunud. Pea käis ringi, kui ta mõtles asjadele, mis olid laevas sees: raamat, mida oli keegi lugenud, kausid, mis purunesid, kui laev põhja läks, kõik muutus kuidagi reaalseks. Elu, surm, kõik sulas kokku. Undamine kõrvus, mis võis olla ka ettekujutus, Ylva puhus ja neelatas, et survet ühtlustada, aga ei saanud ebameeldivast helist lahti. Miks oli selline tunne, et ta ei suuda hingata, kuigi õhku peaks jätkuma veel mitmeks tunniks? Ta otsis täitmisenuppu, mis pidi vesti õhuga täitma ja ta pinnale tõstma, aeglaselt ja mitte liiga kiiresti, et kopsu ei kahjustaks, aga ta ei suutnud eristada punast nuppu hallist, ülemist alumisest, ta tõukas kõigest jõust jalgadega ja ta ümber heljus põhjamuda, suuna ja lõputa merepõhi.

Sadamale lähenedes tundis Allan Westin puudust tõrva lõhnast. Kuulis ikka veel kõrvus vilet, mis kõlas igal hommikul just sel kellaajal, natuke enne seitset, kui jalgrattad mööda Lunde tänavaid alla laevatehase poole tuhisesid.

Tärpentin ja diisel, mütsumine ja kolin ja lainete loksumine, kui puksiirpaadid saabusid, et lasta oma põhjad pärast talve üle värvida. Ta nägi neid selgelt, seal olid Stufvaren ja vanad vaalapüügipaadid Björn ja Backe, mis olid palgivedamiseks ümber ehitatud, ja Dynäs II, mis oli pisut peenem kui teised, kiprisalongis sametkangaga diivanid nagu Idaekspressis, sellega oli sõitnud kuningas Gustaf VI Adolf ise, kevadõhus oli rõõmu, mis suutis endiselt elevust tekitada, kuigi kõik see oli möödanik ning jõgi oli täiesti tühi.

Kummitused ja möödaniku varjud, kuhu iganes ta läks. Nõlva jalamil polnud insenerivillat, mille paadisillal oleksid istunud väikesed tüdrukud, kes lõikasid paberist nukke välja, rääkimata õlletoast, kus vanamehed mängisid kaarte ja kus Allani-sugune poisike võis saada viis ööri, kui jooksis neist kellegi koju ja rääkis naisele, et mees peab kauemaks tööle jääma.

Kallakud olid vanadele põlvedele ja puusadele kurnavad, eriti viimane järsk nõlv alla jõe poole, kus Lontrus hakkas rihma sikutama. Kasvatatud seda koera küll ei olnud, selle koha pealt olid nad sarnased.

Vabaduseiha, võimalus minna kuhu iganes.

Et ei peaks kuuletuma disponent-direktoritele, kelleks saekaatriite omanikud ennast kutsusid, kui miski muu enam ei kõlvanud, nad isegi ostsid endale tiitleid, näiteks nagu Venetsueela asekonsul, et muuta end tegelikust tähtsamaks.

Ta lasi koera lahti ja võttis tavapärasel pingil istet, õrnas soolakas jõeõhus, jää oli jõelt kadunud. Talvisel ajal oli jõgi suletud ja tumm, kevadel hakkas elu mühama. Jää õrna naginat ja laulu oli ta juba eelmisel nädalal kuulnud. See muutus õhuliseks ja murdus vastu panuta, üldsegi mitte sama suure jõuga, kui ta lapsepõlvest mäletas, kui jää murdis muudkui kõminal edasi ja ajas ennast kalda äärde kõrgesse kuhja.

Lontrus ronis ringi, käpad jääkülmas vees, mida voolas lumistest mägedest, ta haukus ja kargas okste poole, mis veega kaasa voolasid.

Kas seal oli paat?

Oligi.

Sandöni lõunaneeme poolt lähenes väike mootorpaat, paistis, et see hoidis kurssi otse Lundel. Allan kissitas silmi, kuigi tema vanadusnõtra pilku see kuigivõrd ei teravdanud. Alles siis, kui alus sisenes vanasse sadamapiirkonda, eristas ta tekil inimesi.

Pani tõrkosa koera rihma otsa ja tõusis püsti.

Nõtke kehaga noormees hüppas maale ja kinnitas otsad. Ta võis olla vanuselt kusagil kahekümne ja viiekümne vahel, nüüdsel ajal ju muudkui treeniti ennast, hoiti vormis. Üks natuke vanem mees oli seal ka, temagi sama nõtke, ja üks naine, kes istus liikumatult ahtris. Too polnud verinoor, aga mitte ka vana. Tal oli kalipso ikka veel seljas, kuigi oli selle vööni alla lükanud ja jaki peale tõmmanud, Allan nägi tekil balloone ja muud träni.

„Ilusa sukeldumisilma saite,” ütles ta.

Mõlemad mehed tervitasid viisakalt ja andsid kätt. Ütlesid muidugi oma nime ka, aga selline asi ei jäänud enam peakolusse kinni. Liiga palju nimesid aastate jooksul, kes kurat neid eristada suudab. Allani meelest ütlesid nad, et nad on merebioloogid, aga nad parandasid teda. Merearheoloogid. Nad sukeldusid vrakkide juurde ja olid neid kaardistanud üle kolmesaja alates Sandslånist kuni Höga Kusteni sillani.

„Jessas,” ütles Allan, „kolmsada?”

Muidugi ta teadis, et põhjas on igasugu sodi. Kujuta pilti, et see võib haritud inimesi huvitada. Puiduõngitsemine on alati olnud vaeste

pärusmaa, kes ehitasid oma majad põhja vajunud palkidest ja puupakkudest.

„Ah tõesti,” ütles ta lõpuks. „Kas leidsite ka midagi väärtuslikku?”

Noor mees heitis pilgu kaaslaste poole, nagu ei saaks enda eest rääkida. Allan kuulis mingit ebamäärast pominat, nagu nad oleksid salaviina vedanud. Naine istus endiselt tekil, pea kätel, ja nägi välja nagu merehaige.

„Ma ei tea, kas sellest tasub kõva häälega rääkida,” ütles vanem mees, „no et kellelgi ei tuleks pähe alla minna, enne kui politsei kohale jõuab. Meie ju oskame asja ega puuduta kunagi midagi, aga hobisukeldujatega kaasneb alati risk.”

„Mille risk?” Allan vaatas ringi. Kas nad tõesti arvasid, et siin kubiseb aprilli lõpus inimestest, kes tahavad jõkke ronida? Niisama lõbu pärast? Viimastel kuudel oli ta paari hullu talisuplejat näinud küll, koroonatalvedel löbustati ennast sellega, aga need käisid ainult mõni sekund sees ja siis välja tagasi, mütsid peas.

„Mis te siis leidsite?”

Endiselt mingi kuramuse pomin. Ta ei tahtnud seista nagu nannipunn ja paluda neil oma juttu korrata. Et nad olid leidnud surnukeha, seda ta igatahes kuulis.

„Oh sa pagan. Inimese oma või?”

Nad noogutasid.

Kolju, pooleldi põhjamutta vajunud ja osaliselt vööri varjus, seal paistis olevat üks 20. sajandi algusest pärit paat.

„Nii et ta võib siis sellest ajast olla,” ütles Allan, „no see inime?”

„Palja silmaga seda ei näe,” ütles üks mees, „ja me ei tee mingeid järeldusi, enne kui asja on uuritud, me töötame teaduslikult.”

Nad pidid selle pärast politseisse helistama, telefonid olid käes ja nad arutasid, kas peaks võtma ühendust rannikuvalvega või helistama 112. Tuld sellega takus just polnud. Oleksid nad asunud Lõuna-Rootsis, oleksid nad võtnud ühendust merepolitseiga, kuid Stockholmist põhja pool sellist patrulli polnud.

„112 istub ja vastab ka nüüdsel ajal Umeås,” pistis Allan vahele, „kahesaja viiekümne kilomeetri kaugusel, see neetud tsentraliseerimine, ma ütlen.”

Ta tundis, kuidas kõht jõge vaadates krampi tõmbub, paljud olid selle põhjas oma otsa leidnud.

„Aga meil on politseinikke lähemal ka.”

Eira Sjödin tõmbas dressipüksid kärmelt jalast, vahetas aluspüksid ära ja otsis midagi raskete isikuvastaste kuritegude osakonna uurijale sobivamat selga. Pluusil oli plekk peal, higilõhn ka juures, sellele mõtles ta muidu harva, kui istus üksi kodus ekraani ees, niinimetatud siseteenistuses.

Pani kohvi käima, võttis röstsaija sügavkülmast välja.

Inimene jões, oli naaber telefonis öelnud.

„Kas politseisse teatasite?” Eira hakkas juba kingi jalga panema ja oli teel uksest välja, kui Allan Westin sai lõpuks öeldud, et see inimene on ikka eriti surnud.

„Olgu,” ütles Eira, „too nad siia.”

Kui ta õhutamiseks köögiakna avas, puhus sisse värske tuulehoog. Rangel võttes polnud surnukeha jões raskete kuritegude osakonna juhtum, kuni asi polnud mõrvas. See oli kohaliku politsei rida ja nende hulka Eira enam ei kuulunud. Paljas mõte sellele pani Eira taas igatsema maanteid, kümnete kilomeetrite pikkusi vahemaid, kus kunagi ei tea, mis ootab järgmise kurvi taga.

Ta pani arvuti kõrvale ja tõstis ära köögilaua laiali olnud uurimismaterjali. Märkmed pangakontode, nimede, telefoninumbrite ja muu sellise kohta. Suurem narkojõuk, mida tasapisi lahti keriti ja mis muudkui kasvas. Väga oluline politseitöö, lausa otsustav, et esitada süüdistus peamisele kahtlusalusele Sundsvallis, kuid Eira ei otsustanud politseinikuks hakata selleks, et arvuti taga istuda. See muutis ta uniseks ja rahutuks, istus ta siis Sundsvallis, politseimaja jaoskonna kitsukeses boksis, või kodus köögilaua taga, mis oli pärast pandeemiat ka igati aktsepteeritud variant.

Muidugi võis rase naine sõita välja ja rääkida aeg-ajalt mingi juhtumiga seotud ohutu tunnistajaga, kuid sageli oli raske otsustada, mis kujutab endast riski, ja tema ülemused võtsid turvaküsimusi väga tõsiselt.

Siseteenistus alates esimesest päevast, sest Eira ootas last juba siis, kui talle seda tööd pakuti.

Siis oli see vapustav ja uus, hilissügise ja talve vahel, ega paistnud üldse välja, aga muidugi pidi ta ära rääkima.

Kõhklushetkedel tundis ta, et oli neid alt vedanud, lasknud liugu seadusepügala seljas, mis keelas diskrimineerimise, kuigi nad vandusid, et tahavad just nimelt teda, ning et rasedus on möödunud. Ametiühingu esindajal oli endal kolm last ja võis seda kinnitada.

„Halloo?” kostis esikust.

Allan Westin tuli koputamata sisse nagu ikka, olid nad ju naabrid. Lontrus lontsis kannul, tassis põrandale pori ja jättis märgi laike.

Nende järel tuli kolm vabajaariietes inimest, kes andsid kätt, kaks meest ja üks naine. Jesper, Lars ja Ylva, perekonnanimed jõuab pärast üles kirjutada.

Eira palus neil istet võtta. Allan jäi pliidi juurde seisma. Köök täitus röstsaia ja kohvi lõhnaga, samal ajal kui naine rääkis, kuidas teda valdas kiusatus Sandö silla alt läbi ujuda ja et ta kaotas suunataju. Ta oli viiekümnendates, hallides juustes heledamad salgud.

„See oli nagu udus,” ütles naine, ta ei puudutanud saia, lasi kohvil tassis jahtuda, „või siis unenäos. Ma vahtisin pealuud ja unustasin kõik muu. Aeg on seal all teistsugune, ma ei oska öelda, kui kaua ma seal olin.”

„Üheksa minutit,” ütles Jesper, kes oli meestest noorem, rääkis Värmlandi murrakut. „Ma filmisin parajasti silla jäänuseid ja kaotasin Ylva silmist. See polegi kuigi ebatavaline. Pime on, nähtavus vaid mõni meeter. Kui me teineteise ära kaotame, peame kaks minutit otsima ja siis pinnale tõusma. Kui teda näha ei olnud, läksime alla tagasi.”

„Minu viga,” ütles Ylva, „ma olin vaatepildist nii vapustatud ja unustasin enda, mõtlesin, et võib-olla mina avastasin ...” Ta pilk hakkas ekslema, järg kadus.

„Räägi, mida sa nägid,” ütles Eira.

See võttis veidi aega, naine lisas faktidele kõike seda, mida ta tundis, et ta oli päriselt ka näinud surma.

„See, et me leiame hukkunud laevade juurest säilmeid, on ebatavaline,” lisas Larsi-nimeline mees, „ebatavalisem, kui võiks ehk arvata. Enamasti jõuavad inimesed üle parda hüpata. Lained ja vool viivad nad kaasa. Kui me kellegi leiame, siis tavaliselt sügavalt vraki põhjast, sest nad magasid parajasti.”

Eirale ilmusid samal ajal silme ette kaadrid „Titanicu” filmist, kolmanda klassi reisijad, kes jäid lõksu, Leonardo DiCaprio teki all ahelates. Prikk Blue Bird, kus laevapoiss oli rooli külge kinnitatud ja unustati pardale*, sellised pildid. Vajud põhja ilma võimaluseta end päästa.

Kui nad olid naise üles leidnud ja veendunud, et temaga oli kõik korras, oli üks läinud alla leidu dokumenteerima.

Eira kallutas end kaamera kohale. Hägus aimus millestki heledamast liivas, või millest iganes see jõepõhi koosneski. Võib-olla sinisavist, ta teadis juba varasematest leidudest, et koos Läänemere nõrga soolasusega oli sellel konserveeriv mõju.

„Kas te teate, mis laev see on?”

„Ei, me pole sellele varem sukeldunud,” vastas Jesper, „aga see on suur, suurem kui enamik, mis seal all on.”

Võib-olla aurulaev, praam, suurem puksiirpaat, enamik Ångermanälveni jõe leidudest olid veel läbi uurimata. Alles paari aasta eest oli hakatud jäänuseid sonariga kaardistama; veepinna pealt suutsid helilained tekitada pilte esemetest, mis asusid kuni kolmekümne meetri sügavusel. Ta võttis sülearvuti, et näidata.

Pildid, mis sel moel tekkisid, meenutasid rohkem kunstiteoseid kui reaalsust. Pruunid toonid, peaaegu seepiavärvi, siin-seal vedelevate aluste varjude ja siluettidega.

Nii lühikese aja jooksul kolmesaja vraki leidmine oli väikest viisi maailmarekord. Kalda ääres tundus, nagu oleks keegi kaardipaki vette

---

* Viide Evert Taube'i laulule „Balladen om briggen Blue Bird av Hull”. – *Siin ja edaspidi tõlkija märkused.*

visanud, seal olid neljakandilised praamid, mida oli kasutatud puidu vedamiseks laevade juurde. Pärast aurulaevakaide ehitamist muutusid need kasutuks, kõige lihtsam oli need põhja lasta.

Osa leide oli tähistatud nimetusega „vrakisarnased objektid” ja nõudsid lähemat uurimist. Mõned võisid suuruse ja kuju järgi otsustades pärineda lausa 17. sajandist, jõe ääres oli olnud laevatehaseid, mis ehitasid laevu kolmekümneaastase sõja ajal.

Eira osutas kollakale triibule, mis ulatus põiki läbi pildi, Lundelt Sandöni, see nägi välja nagu keskelt pooleks murtud tuletikk.

„Kas see on sild?”

„See on sild.”

Eira polnud kunagi mõelnud, et see on reaalselt seal all olemas. Kohutav sillavaring oli üks selle kandi haavadest, mis polnudki iial paranenud. Ta tõmbas sõrmega joone kohani, kust surnukeha leiti.

„Siin võib ju olla päris kiire vool ...” Eira oli nende hoiatustega üles kasvanud, hoidke ujudes kalda äärde, ärge kunagi üksi vette minge.

„Jah, surnukeha võib olla päris jupp maad liikunud, kui sa seda mõtled.”

Eira vahetas pilgu Allaniga, kes seisis puupliidi vastas, kohvitass käes, aimas, et sarnased mõtted liikusid temagi peas. Need, keda ei leitud.

Need, kelle nimesid ei raiutud iial hauakividele, kes olid õnnetusse sattunud või ise jökke läinud, isegi vette visatud, nimed, mida mõte kuklas juba sorteeris ja ritta sättis.

Eira lükkas eemale Lontruse, kes muudkui nõudis tähelepanu ja tahtis, et teda sügataks, kasukas haises kõige selle järele, mis sula-ilmaga lume alt välja tuli. Ta kirjutas üles leiu täpsed koordinaadid. Kuueteist meetri sügavusel, polnudki väga hull, oli kohti, kus jõgi oli kuni sada meetrit sügav.

„Vabandust, et ma küsin, aga millal me võime vette tagasi minna?” küsis Jesper. „Ma tean, et see võib kõlada tundetult, aga me ei tahaks väga palju aega kaotada.”

Merearheoloogia oli alarahastatud valdkond, seetõttu läksidki nad kohale hommikul vara, et võimalikult hästi ööpäeva ära kasutada.

Lähenevat suvevalgust, öid, mida on varsti raske päevast eristada.

„Võite minna ikka, kui te sellest kohast eemale hoiate.” Eira tõmbas sõrmega ringi jõekaardile, mille nad olid ta ette laotanud, varuga vraki ümber, peaaegu kogu Sandöni ja Lunde faarvaatri ulatuses. „Seda peaksite võtma kui kuriteopaika.”

Talle vaatasid vastu naise pärani silmad.

„See on kõigest rutiin,” lisas Eira, „kindluse mõttes, kuni me rohkem teame.”

Samal ajal kui teised valmistusid välja tagasi minema, palus Ylva võimalust tualetis käia.

„Millal te võiks sinu arvates rohkem teada?” küsis ta.

Patoloogiaosakonna töökoormus oli laes ja DNA vastustega võis minna nädalaid, isegi juhul, kui tegu oli üsna hiljuti kasutatud tulirelvaga.

„Ma ei tea,” vastas Eira igati tõepäraselt. „Sõltub sellest, mis me sealt saame. Näiteks kui me leiame riideid või esemeid, võib minna aega juba sellega, et teada saada, mis sajandist me räägime.”

„Ma mõtlen muudkui selle peale, kes ta oli,” Ylva pilk liikus jõe poole, „mis siis, kui keegi on veel alles, kes sellest mehest puudust tunneb.”

Või naisest, mõtles Eira.

Kolm päeva võttis, enne kui politseituukrid saabusid. Nende tegevus jõe ääres tõmbas kohe rahvast ligi, nüüdsel ajal juhtus Lundes harva nii suuri asju.

Võiks arvata, et seal valitseb idüll, kui ei tea, mida kõike inimesed maha vaikivad ja enda sees hoiavad.

Nende hääled ümbritsesid Eirat, kui ta jõe poole vaatas, segunesid omavahel.

Mis nad sealt leind on?

No leidsid ühe. Põhjast.

Kas see on ...?

Ega veel ei tea. Pole teda veel üleski toond.

Aga kui.

Ära sa märgi. Äkki tõesti.

Sekka vaikivaid ja pomisevaid pause, kõigile vaikimisi teada olevaid asju, mida ei juletud õieti välja öelda. Eirale tundus, et kuuleb palvet ühe naisterahva suust, kes oli endiselt vabakiriku õpetuses kinni, Eira vanaisa oli nimetanud seda kirikut Filadelfia *daamemajaks*.

Saada oma rahu õnnetutele, vaigista meie muret ...

Igale liitunud inimesele korrati ühte ja sama, miks on võõrad autod sadamasse sõitnud ja kes need kaitseriietuses inimesed on, paigaldasid kaiserva äärde lauad ja valge telgi.

Keegi ei protesteerinud, kui Eira pakkus ennast surnukeha väljatoomist korraldama. Siin oli Norrland, napid vahendid ja lõputud vahemaad, üksteist aidati ja oma territooriumist ei hoitud küünte ja hammastega kinni. Kramforsis oldi abi eest tänulikud, neil olid niigi

käed-jalad tööd täis, ja Sundsvalli rühmaülem laenas ta hea meelega pooleks päevaks välja, kui ta juba kohapeal oli.

Võib-olla natuke liigagi hea meelega.

Väiksema riskiga ülesannet vaevalt et leiakski, mõtles Eira, aga vähemalt andis see võimaluse toast välja tulla ja ennast liigutada. Ta kuulis mootoriheli lähenemas, ranna poole suunduvat paati. Ta oli saanud selle laenuks rannikuvalvest, vastutasuks said nende töötajad harjutada politsei lasketiirus. Nagu öeldud, see oli Norrland.

„Olge kenad ja liikuge tahapoole,“ hõikas ta kogunenutele, „ja ärge mobiile kasutage, näitame üles lugupidamist.“

Eira aimas häbenevat sahistamist, kui vähemalt paar telefoni taskusse tagasi liikus. Enamik kogunenutest olid pensionärid, esmaspäeva ennelõunal vabad, kindlasti olid nad Facebookis, kohalikel lehtedel aktiivsed, neil olid grupivestlused lastelastega.

Jõe pind oli rahulik, ei mingit tuuleõhku, kui tuukrid oma koorma ettevaatlikult maale tõstsid. Tõstekottide dreenaaraukudest voolas vett. Pealtvaatajad vakatasid ja küünitasid vaatama. Üks vanem mees võttis nokkmütsi peast ja pani vastu rinda. Eirat poleks üllatanud, kui keegi eakatest Filadelfia koguduse esindajatest oleks laulu üles võtnud. „Maa on nii kaunis“ või midagi sinnakanti, aga seda ei juhtunud.

Kriminalist võttis kotid vastu ja viis need paari meetri kaugusele telki. Eira oli eraldi palunud Shirin ben Hassanit, kes oli kohal ka siis, kui nad eelmisel aastal Locknest ühe skeleti välja kaevasisid. Shirin oli õppinud arheoloogiks, enne kui taipas, et tahab saada kriminaalistsiks, läks siis edasi politseikõrgkooli ja õppis Ameerikas, lisaks oli ta osteoloog, luude ekspert. Hoolimata pikast haridusest nägi see naine arusaamatul kombel ikka veel välja nagu kakskümmend seitse.

Ettevaatlikult avas ta esimese tõstekoti. Vaatas otsa tühjale pealuule, kus silmi enam polnud.

„Mis sinuga siis juhtus, sõbrake?“

See meeldis Eirale Shirini juures, et ta võttis otsekohe surnu poole. Tema ülesanne oli anda hääl sellele, kes oli vaigistatud, ütles ta kord.

Rääkida maailmale: minuga juhtus nii.

„Kas saite kõik kätte, mis seal kohapeal oli?“

„Ega me ei tea,” ütles üks politseituuker, Mira, kes oli kohale sõitnud Umeåst, „kehaosad olid laiali, nii et eks neid või veel olla, mis on mutta vajunud või eemale kandunud.”

Teise tuukri nimi oli Valentin, tema tuli Sundsvalli piirkonnast, mõlemad olid tuukrioskustega tavalised politseinikud, kes vajadusel kohale kutsuti.

Kummalgi oli peos tass kohvi, juustukuklid.

„Meil on suurem osa rindkerest”, ütles Valentin, viibates veel avamata kottide poole, „vist üks käsivars, vaagen.”

„Riideid?”

„Kahjuks mitte.”

Eirale meenus üks Doc Martensi saabas Lockne juures vees, kuidas see oli kinni nõõritud, kust see ilmselt ostetud oli, selline asi võis protsessi mitme nädala võrra kiirendada. Kui vähegi veab, võiksid nad surnu hammaste järgi tuvastada, need paistsid olevat üsna hästi säilinud.

Shirin tõmbas peaaegu hellalt üle otsmikuluu.

„Ja mis mulje teile seal all jäi,” küsis ta, „kas see mees võis koos laevaga põhja minna?”

„Mees?”

Shirin noogutas ja osutas lauba sirgele joonele silmade suunas, keeras ettevaatlikult koljut, järsu kaldega kukal.

Kahtlemata meesterahvas.

„Kui ta laevahuku käigus üle parda kukkus,” ütles Mira, „siis oleks keha võinud küll sattuda sinna, kus see oli, või siis triivis see sinna pärioolu ja jäi paadikere taha pidama.”

Shirin tõstis skeletiosad ettevaatlikult vees olnud surnukehade laibakotti, uuris selle käigus iga luutükki. Päike soojendas, see oli kevadiselt ere ja selge, õhk telgiriide all muutus lämbeks. Kõik käis lõputu aeglusega.

„Pange tähele, et see on oletus,” ütles ta, pilk ülakeha jäänustel, seal olid abaluud, üks õlg, käsivarre oli ta juba ära tõstnud. „Ma pakun, et ta oli täiskasvanu ja samas võrdlemisi noor.”

Ta osutas ja selgitas, mõõgasarnane rinnak, „kaval kont, mis sageli ära unustatakse”, ja küünarnukk, mis oli kokku kasvamas, see juhtus

kahekümnendates, samal ajal polnud rangлуу veel päris lõpuni arenenud, seega alla kolmekümne.

Eira heitis pilgu Sandö silla tohutu kaare poole, see oli viiskümmend meetrit kõrge. Kui ta väike oli, arvas ta, et see ulatub taevasse, Euroopa suurim kaarsild, moodne meistriteos, mille ehitamine pidi asendama praame ja köitma Rootsi kokku. Ta teadis, et selle küsimuse esitamiseks on liiga vara.

„Kui keegi sillalt alla kukkus,” ütles ta, „näiteks suure hooga, kas siis võiks sattuda kohta, kus tema oli?”

„Oletan, et sul mõlgub mingi kindel asi meeles?”

„Sillavaring.”

„Mis varing?” küsis Valentin, kes oli liiga noor, no Eirast mitte ehk väga palju noorem, aga ta polnud sealt kandist. Ei olnud kuulnud vanainimeste jutte lapsest saadik, nii nagu Eira. Ajalooõpikutes seda vist ei mainitud, surnutele polnud iial monumenti püstitatud.

„See oli augusti viimasel päeval 1939, pärast lõunat, puitkarkass oli püsti pandud ja sinna hakati betooni valama. Keegi ei tea, miks see kokku kukkus.”

Tunnistajate mälestuste järgi oli kosta olnud mürinat ja karjeid, rahvas jooksis ja sõitis rattaga ja karjus, see kukkus kokku, sild varises kokku, ja kaos, kui sillajupid ja inimesed õhus lendasid, mäslev jõgi, kuhu see kõik kukkus, ja kahekümne meetri kõrgune laine, mis oli lõõnud üle Sandö. Kuidas kõik, kellel oli paat, sõitsid välja, riskisid voogude ja risu vahel eluga, et saada kätte need, kes seal elu eest võitlesid ja põhja vajusid.

Järgmisel päeval, esimesel septembril, tungisid sakslased Poola ning Rootsi ajaloo kõige rängem tööõnnetus kadus lehtede esikülgedelt.

Tol päeval suri kaheksateist inimest. Kaht neist ei leitudki kunagi.

„Üks oli väga noor,” jätkas Eira, „vist kahekümne ringis.” Ta ootas, kuni nägi, kuidas mõte teiste juures kanda kinnitas. „Ta isa töötas ka seal, aga oli oma vahetuse juba lõpetanud. Kui ehitus uuesti käima läks, osales ka isa, lõpetas töö, mis oli võtnud tema poja elu.”

„Oh kurat,” ütles Valentin, kes oli võtnud istet ühes kämpingu-toolis, käes Cola Zero, „ei kujuta ettegi, mis tunne see võis olla.”

„Võib-olla leidis ta selles siiski mingi mõtte.” Eira kuulis kõrvus oma isa häält, töö väärtusest, et alla ei tohi anda, ette võetu tuleb lõpuni viia.

„Muidugi on veel vara öelda,” ütles Shirin, ja seda teadsid nad ju hästi, et pole võimalik näha, kas skeletiosad on kaheksakümmend või ehk ainult kaksikümmend aastat vanad või veel palju vanemad. Shirin tõmbas viimase laibakoti kinni, samal ajal kui nõlvale ilmus must auto, et surnukeha ära viia. „Saatke võimalikult ruttu need pildid, mis te seal all tegite.”